

KNAGGALIDS SÅGKVARN

År 1800 ansökte Knaggalids åboar om *frihet till sågvärks anläggande vid sina hemman i Mörrums å.*

Åboarna i Hallandsboda protesterade. Man menade att kvarnverksamheten skulle skada deras urgamla fiske i ån.

Samma år drogs tvisten inför domstol. Häradsrätten biföll Knaggalids ansökan. De tilläts årlig sågning af fjorton tolfter sågkubbar samt rättighet att såga grannars timmer och *kjöpetimmer* från Småland. En tolft är 12 st.

Kvarnen skulle inrättas så att sågspån inte hamnade i ån. Vägen vid kvarnen skulle hållas i gott stånd. Allmänna flottrännen, farleden, från omkring 1750 skulle hållas hinderfri.

Kronans tillförordnade ombud betygade att sågverket inte skadade Kronolaxfisket.

Hallandsboda fick avslag, deras laxfiske låg långt ifrån kvarnen. Däremot skulle man få viss ersättning för sitt ålfiske.

17 maj 1805 konfiskerades virket vid sågkvarnen.

I Juni 1805 instämde landsfiskalen ägarna till Öjamåla och Knaggalids sågkvarnar för att de på sina oskattlagda sågverk innevarande år utfört sågning både åt grannar och till avsalu.

Kvarnägarna medgav att de sågat, mest av egen skog och någon gång åt sina grannar. Man påstod också att större delen virkeslagret tillhörde handelsmän i Karlshamn och skogsboar längre upp i socknen. De hade låtit flotta dit virket, inte för att sågas här, utan vid lägligt tillfälle forslas till de skattlagda sågkvarnarna längre ner i Mörrumsån.

Något ansvar borde inte åläggas dem, deras sågkvarnar var besiktigade och tillstyrkta till skattläggning redan år 1800. Befallningshavanden i länet hade dock ännu inte givit remiss till skattläggning.

Utslag: Sågverksägarna fälldes för obehörig och lagstridig handling. De dömdes till 16 riksdaler och 32 skilling treskiftesböter (konungen, häradet och målsägande).

Konfiskeringen av sågvirket upphävdes inte eftersom det inte blivit klarlagt om virket tillhörde sågen eller att det endast var tillfälligt upplagt.

Häradsrätten tillstyrkte att Knaggalid skulle få behålla sin kvarn och därvid försåga mot årlig ränta (skatt). Sökande föreskrevs också öppen Kungsådra och farled samt inrättande av spånkistor. Knaggalids kvarn fick försåga 5 tolfter för intilliggande byar, 4 för Småland och 12 för egen del, totalt 21 tolfter. Skattläggning ägde rum **1806**.

1895-96 byggdes anläggningen om och moderniserade med bl a siktverk i kvarnen samt ramsåg och sponthyvel i sågen.

Vid sekelskiftet **1900** är noterat att Knaggalid hade en kvarn med sågram och kantklinga samt två par stenar.

1904 var taxeringsvärde för Knaggalids kvarn 4.500 kr.

Kvarnen var också noterad i Ringamåla sockens fyrktalslängder år **1909**.

Kvarnen lades ner när Hemsjö nedre kraftstation byggdes **1915-17**.

En ca 150 m bevarad grävd och stensatt kanal ledde vattnet till vattenhjulet.

(Se skiss på Knaggalids fiske)